

Z nakupom manjšega kombajna v Posočju spodbujajo pridelavo žit in kolobarjenje

Kombajn in mlin za domači kruh

V sklopu projekta Revitum LAS Dolina Soče so občine Tolmin, Kobarid, Bovec in Kanal ob Soči kupile mini kombajn, s katerim bodo spodbujali pridelavo žit in s tem obdelovanje njiv s kolobarjenjem, s poudarkom na trajnostnem razvoju. Žita so lahko tudi sestavni del močnih krmil, do katerih pa je posočska mlekarstva industrija zadržana, češ da bi bila kakovost in neoporečnost lahko sporna.

NEVA BLAZETIČ

Nekoč so Posočje v dolinah in hribih prekrivala polja za samooskrbo kmetij, na katerih so kolobarili z različnimi žiti, kot so pšenica, oves, ječmen, pa tudi z ajdo in drugimi pridelki. Na tak način so hkrati bogatili zemljo, ki jo v današnjem času prekrivajo predvsem travniki in pašniki za potrebe prevladujoče živinoreje.

Žitna polja je prekrila trava

S pomočjo projekta Revitum (Revitalizacija prostora in uma) v Posočju iščejo dolgoročne rešitve, ki bodo služile za model za hranjenje in predvsem za raznolikost kmetijske panoge na tem območju. "Zavedamo se, da naše kmetijstvo nujno potrebuje spremembe in trajnostne rešitve, ki so vezane predvsem na rabo tal. Če namreč za to ne bomo poskrbeli sedaj, se nam v nasprotnem primeru dolgoročno ne piše najbolje. Zanimcem bomo v tem primeru pustili osiromašena kmetijska zemljišča, ki za zdaj še veljajo za najbolj kakovostna, ostale površine pa se bodo v tem času zarasle. Da ne bi bilo tako, smo si v sklopu projekta zamislili različne dejavnosti, med drugim tudi obujanje polj s kolobarjenjem, v sklop katerega spadajo tudi žita. Zato smo mini kombajn v pomoč kmetom tudi kupili, kmalu bomo dodali še manjši mlin," pojasnjuje svetovalec za razvoj podeželja na Posočskem razvojnem centru (PRC) agronom Peter Domevšček, ki je avtor in izvajalec projekta. PRC je v njem vodilni partner.

"Danes je žitnih polj zelo malo ali skoraj nič. Menimo, da bi predvsem na ekoloških kmetijah lahko njive ponovno obujali. S tem bi prispevali k trajnostnemu razvoju in bogatenju zemlje. Pridelku so naklonjene tudi vremenske razmere s podaljševanjem poletja," razmišlja Domevšček.

Kot pravi, so žita uporabna na več načinov. "Pridobivali bi lastno, lokalno moko za domače potrebe, lahko bi jo ponujali gostincem, ki bi turistom povedali, da kruh

Mini kombajn je spodbuda in izziv za kmete, da bi, kot nekoč, s kolobarjenjem obdelovali njive in s tem bogatili zemljo.

pečejo iz lokalne moke in s tem negovali lokalno gastronomijo. Ščasoma bi se ob primerni organiziranosti morda povezali z javnimi ustanovami, kot so vrtci, šole, domovi ostarelih, ki zadnje čase kupujejo vse več lokalno pridelane hrane." V okviru projekta med drugim že izvajajo nekaj pilotnih zasaditev kolobarja žit, metuljnic in različnih drugih kombinacij.

Šest zainteresiranih kmetij

Za zdaj je za uporabo kombajna zainteresiranih pet do šest kmetij. Zanj skrbi Združenje ekoloških kmetij severne Primorske, v katerega je povezanih 150 kmetij na tem območju. Kombajn z rezilom v dolžini 1,3 metra bodo med kmetijami prevažali na avtomobilski priklopi in s tem omogočili hitre premike v času žetve. Izposodili pa bi si ga lahko vsi, ki znajo rokovati z njim.

Domevšček poudarja, da gre za zametke, meni pa, da bi z obujanjem njivskih površin lahko vsaj minimalno zagotavljali tudi lokalno pridelano močna krmila. "Lokalno pridelanih možnih krmil tako rekoč ni. Ocenjujem, da bi jih z uvajanjem njivskih površin lahko pridelali vsaj zanimljivih pet odstotkov. Če bi prišli na 20 odstotkov, pa bi bil že velik dosežek. Vendar je vmes tudi ekonomska računica, ker se velikim kmetom bolj izplača kupovanje krmil." Žitarice bi bile ob pravilni obdelavi hvaležen delni nadomestek za koruzo, ki jo pesti vse več bolezni.

O lokalno pridelanih krmilih imajo v Kmetijski zadrugi Tolmin

in Mlekarni Planika pomisleke. Po mnenju direktorja zadruge Nika Mavra ne sodijo v njihovo organizacijo, ker bi bilo mešanje lahko problematično. Poudarja, da mora biti krmilo kontrolirano, da se v njem ne bi pojavljale plesni ali druge problematične sestavine. "Krmilo mora biti stoo odstotno zanesljivo, sicer lahko nastanejo veliki problemi s kakovostjo mleka in mesa. Smo zavezani varstvu potrošnika in zato ni prostora za eksperimentiranje. Živinorejci morajo spoštovati vse standarde. Če bi šlo karkoli narobe, smo tudi kazensko odgovorni."

Direktorica mlekarne Anka Lipušček Miklavčič sicer ni proti raznolikosti v kmetovanju, toda od kontrolirane krme ne odstopa. "Neoporečnost živil je naša prva naloga. Mlekarna je prevelika, ne smemo se izpostavljati najmanjši možnosti, da bi šlo kaj narobe."

Domevšček pa trdno verjame, da lokalna krmila, ki bi jih v vsakem primeru pridelovali v zanimljivih količinah, niso problematična. "Le kaj naj bi bilo narobe z našimi žitaricami, če jih ustrezno pripravijo s prepihovanjem in sušenjem. Zdi se mi, da se bolj bojijo tega, da bi kmetje začeli urejati več njiv. Njihov interes so travniki in prodaja krmil. Izključno živinoreja dolgoročno ni prava pot. Lahko bi prišli do ustreznega kompromisa."

Svetovalec za ekološko živinorejo na Kmetijsko gozdarskem zavodu Nova Gorica Bogdan Črv poudarja, da tudi Evropa spodbuja trajnostni razvoj z varovanjem okolja, biodiverziteto v rastlinskih in živalskih habitatih in s tem tudi

njivske površine s kolobarjenjem. Zaveda pa se, da so večji kmetje zainteresirani za travnike. Pomislekov o lokalni krmi ne omenja, ocenjuje pa, da bi jo v Posočju težko pridelali več kot nekaj odstotkov. Kombajn je po njegovem mnenju zanimiv poskus in izziv za kmete. "Vsaj pogovarjati smo se začeli o tem, da bi v našem prostoru uvajali zanimiv poskus in izziv za kmete. "Vsaj pogovarjati smo se začeli o tem, da bi v našem prostoru uvajali različne rešitve. Ječmen, rž in oves so zelo hvaležne rastline in dobro dopolnilo za krmo. Se bomo morali pa še učiti o vseh postopkih pridelave in shranjevanja."

Silirajo in sušijo

Lastnik ekološke kmetije s krmami dojljiami za mlado pitano govedo na Šentviški planoti Rajko Velikonja mleka ne oddaja. Kombajn že poskusno uporablja. Z ekološkim semenom sejejo krmni grah in oves, na njivi pridelajo tudi koruzo, krompir, deteljo, piro, pšenico. "Pridelek siliramo in sušimo. Domača krmila pridejo prav, ker so kupljena za ekološke kmetije kar draga. Prav pride slama za nastiljanje. Mini kombajn na izposojajo je za manjše površine zelo dobrodošel, ker se posameznemu kmetu nakup ne bi splačal." Eko kmetija Gabršček na Kamnem mleka tudi ne oddaja, ker sami izdelujejo sir, mlečne in suhomesnate izdelke. Imajo lasten kombajn, s katerim obdelujejo približno pet hektarjev od skupno 16 hektarjev vseh površin. Kolobarijo z ajdo, deteljo, koruzo, pšenico, ječmenom. Kot pravijo, je pomembna pravila obdelava s sušenjem, zato bodo uredili sušilnico. *

25 projektov LAS Dolina Soče

V Sloveniji deluje 37 Lokalnih akcijskih skupin (LAS). Ustanovitev LAS-a je bil osnovni pogoj za črpanje denarja iz več strukturnih skladov. Tako imenovana CLLD sredstva so sestavljena iz denarja slovenskega proračuna in iz evropskih skladov za kmetijstvo in za razvoj podeželja, za regionalni razvoj in za pomorstvo in ribištvo. Osnova za ustanovitev LAS-a je bila izdelana strategija lokalnega razvoja, ki jo je za LAS Dolina Soče pripravil vodilni partner Posočski razvojni center s ključnimi partnerji in lokalnim prebivalstvom. LAS Dolina Soče so ustanovili septembra 2016 in je potrjen v ministru za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter ministru za gospodarski razvoj in tehnologijo. Od takrat dalje uresničuje strategijo lokalnega razvoja v programsko obdobje 2014-2020. LAS razpolaga z dobrimi tremi milijoni evrov, ki jih razpisuje z javnimi pozivi. Upravičenci denar koristijo na podlagi potrjenih projektov vse do leta 2023. Trenutno izvajajo 25 projektov, med katerimi je tudi Revitum.